

PARAGRAF YAPISI

PARAGRAF YAPISI

Paragraftaki her cümle, kendinden önceki ve sonraki cümleyle anlam, anlatım ve yapı yönünden ilişki içindedir. Bu ilişki, birtakım geçiş ve bağlantı ifadeleriyle sağlanır.

Paragrafta yapı soruları;

Paragraf oluşturma, paragraftaki cümlelerin yerini değiştirme, verilen cümleyi paragrafa ekleme, paragraf tamamlama, metni ikiye bölme ve paragrafın anlam akışını sağlamak gibi sorular üzerinden verilir.

İdeal bir paragraf giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşur:

1. Giriş Bölümü

Paragrafta konunun verildiği, bağlayıcı ifadelerin (kısaca, özetle, bundan dolayı, fakat...) kullanılmadığı ilk cümledir.

- Çocukların birtakım davranışlarına anlam vermekte zorlanabiliyoruz. **(Giriş cümlesi olabilir.)**
- Ne var ki bu tutum, çocukların bizden uzaklaşmasına neden olur. **(Giriş cümlesi olamaz.)**

Giriş cümlesi bağımsız bir cümledir, kendinden önceki bir yargının varlığını düşündürmez.

2. Gelişme Bölümü

Bu bölüm, giriş bölümünde verilen konunun açıklandığı bölümdür. Düşünceler çeşitli yöntemler (karşılaştırma, örneklendirme vb.) kullanılarak gelişme bölümünde geliştirilir.

- “Ama, fakat, nitekim, hâlbuki...” gibi bağlayıcı sözler bu bölümde kullanılır.

Gelişme bölümünü oluşturan cümleler anlam ve düşünce yönünden kendinden önceki ve sonraki cümlelere bağlıdır.

3. Sonuç Bölümü

Sonuç bölümü genellikle kendinden önceki düşünceleri özetleyen bir cümleden oluşur.

Sonuç cümlesi hikâye vb. olay yazılarında paragraftaki olayın bitişiyile ilgilidir.

- Düşünce paragraflarının sonuç bölümünde “sonuç olarak, kısacası, yani...” gibi ifadelerle karşılaşılabılır.

PARAGRAF TAMAMLAMA SORULARI

Parçada eksik bırakılan bölümün parçanın anlamından hareketle tamamlanması istenir. Sözü edilen eksiklik başta, ortada veya sonda olabilir.

Bu tür soruları çözerken:

Paragrafa getirilecek son cümlelerin veya paragrafı tamamlayacak ifadenin o paragrafın bütününe, konusuna, ana düşüncesine uygun olmasına dikkat edilir.

ÖRNEK

Güncel yaşamda mümkün olmayan olayların hikâyede yer almasının, çocuğun ufkunu geliştirdiği düşünülse de bu, doğru bir anlatım değildir. Örneğin hikâyedeki çok yetenekli bir çocuğun bir evin çatısından diğer evin çatısına atlaması, üstün zekâlı bir çocuğun okuduğu bütün kitapları hafızasında tutması, atom enerjili çocuğun gizli güçleri çocuklara eğlenceli gelse de - - - - .

Bu metnin sonuna düşüncenin akışına göre aşağıda verilenlerin hangisi getirilemez?

- A) eğitici oldukları söylenemez
- B) çocuk gelişimine katkı sağlamaz
- C) sorun çözme becerisini engellemez
- D) bu tür anlatımların doğruluğu savunulamaz.

ÖRNEK

Günün birinde susuzluktan ağzını açamayacak kadar yorgun düşmüş bir karga, daldan dala uçarken yerde bir su testisi görmüş. Büyük bir ümitle testinin üstüne konmuş. Fakat su, testinin dibindeymiş. - - - - Yerden bir taş alıp testi kırmağa istemiş ama kıramamış, devirmek istemiş ama gücü yetmemiş. Ümitsizlik ve çaresizlik içinde testiden uzaklaşmak üzereymiş ki aklına bir şey gelmiş. Yerden aldığı taşı, testinin içine bırakmış. Bunu diğer taşlar takip etmiş. Böylece taşla dolan testideki su seviyesi yükselmiş. Karga, sudan kana kana içerek susuzluğunu gidermiş.

Bu metinde boş bırakılan yere olayın akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) Suyunu rahatça içebileceği için pek sevinmiş.
- B) Karganın gagası bir türlü suya erişemiyormuş.
- C) Oysa karga, testide su olmasını umuyormuş.
- D) Suyu içebilme umudunu tamamen yitirmiş.

PARAGRAF OLUŞTURMA

Sınavların neredeyse tamamında, karışık olarak verilmiş cümlelerden anlamlı bir paragraf oluşturulmasını amaçlayan bir soru sorulmaktadır. Bu tür sorularda, bozulmuş bir paragrafın düzenlenmesi esastır. Dolayısıyla cümlelerin birbiriyle anlam ve yapı yönünden bağlantısına dikkat edilmelidir.

Nasıl Çözülmeli

- Numaralanmış cümleler okunmalı, paragrafın bir düşünceyle mi ilgili olduğu yoksa paragrafta bir olaydan mı söz edildiği belirlenmelidir.
- Bir düşünceden söz ediliyorsa mantık akışına, bir olaydan söz ediliyorsa oluş sırasına dikkat edilmelidir.
- Soru, bütün cümleler okunmadan çözülmeye çalışılmamalıdır.
- Paragrafın hangi cümleyle başladığı bulunursa çözüm kolaylaşır.

ÖRNEK

- I. Fakat eğer bir kez ona bunu yapmasında ve gün doğumunun güzelliğine gözlerini açmasında yardımcı olursanız ve yeni başlayan günün müziğini dinlemesini sağlarsanız erken kalkma konusunda artık tembel olmayacaktır.
- II. İşte ondan sonra, yıllar geçtikçe uyumadığına ve o güzellikleri gördüğüne pişman olmayacaktır.
- III. Küçük bir çocuğu şafakta uyandırmak ve açık havaya çıkarmak, kırlara götürmek zordur; çocukların uykusu çok tatlıdır.
- IV. Dışarı çıkmak ve doğanın güzelliğini hayranlıkla seyretmek için kalkacaktır.

Numaralanmış cümlelerle düşünce akışı sağlanmış bir paragraf oluşturmak için sıralama nasıl olmalıdır?

- A) III - II - I - IV
B) IV - I - II - III
C) III - I - IV - II
D) II - IV - III - I

ÖRNEK

- I. Tarihin en önemli sanat, bilim ve devlet adamlarının özellikleri incelendiğinde bu gerçek daha da belirginleşir.
- II. Çoğu kimse, sahip olduklarının değerini bilmiyor ve hep başkalarının kazancıyla ilgileniyor çünkü.
- III. İnsanların yaptığı hatalardan biri, başarının şansa, tesadüfe veya doğuştan gelen bazı koşullara bağlı olduğunu düşünmektir.
- IV. Ne var ki geliştirilmeyen yetenekler zamanla köreliyor ve değerini kaybediyor.

Numaralanmış cümlelerden hangisi bir paragrafın giriş cümlesi olabilir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

ÖRNEK

- I. Örneğin tekerleği kimin icat ettiğini ya da ilk mumu kimin bulduğunu bilmiyoruz.
- II. İnsanlar geçmişten günümüze her dönemde hayatlarını kolaylaştırmak için çabalamışlardır.
- III. Bunun için önce taş ve ahşap gibi malzemeleri kullanarak ilk aletleri yapmışlardır.
- IV. Ancak ilk mucitlerin kimler olduğunu ve icatlarını nasıl yaptıklarını yalnızca tahmin edebiliyoruz.

Numaralanmış cümlelerle anlamlı bir paragraf oluşturulursa sıralama aşağıdakilerden hangisi olur?

- A) II - IV - I - III B) IV - I - II - III
C) II - III - IV - I D) III - I - II - IV

ANLAM AKIŞINI BOZAN CÜMLE

Bazı sorularda parçadaki anlam akışını bozan cümlelerin bulunması istenir. Ayrıca parçadaki cümlelerden ikisinin yeri değiştirilir ve anlam akışının sağlanması için yeri değiştirilen cümlelerin belirlenmesi beklenir.

Konu veya düşünce yönünden paragraftaki diğer cümlelerden farklı olan cümle, anlam akışını bozan cümledir. Bu tür cümlelerin kendisinden önceki ve sonraki cümleyle bağlantısı yoktur.

! DİKKAT

Anlam akışı sağlanamamış paragraflarda akışı bozan cümle genellikle ilk okumada fark edilir. Çünkü cümle, paragrafta eğreti durur. Bu cümle ilk okumada fark edilemezse cümleler birer birer okunmalı, hangi konudan söz ettikleri belirlenmeli ve karşılaştırma yapılarak doğru cevaba ulaşılmalıdır.

ÖRNEK

(I) Moskova'da doğan Puşkin, köle olarak Rusya'ya getirilen ve sonradan I. Petro'nun ordusunda generalliğe yükselen bir Habeş prensinin torunuydu. (II) Puşkin'in iyi bir şair olacağı daha okul sıralarındayken belli olmuştu. (III) Rus edebiyatının altın çağı Puşkin ile başlamıştır. (IV) 1817'de liseyi bitirince St. Petersburg'da Dış İşleri Bakanlığında görev almıştır.

Bu metinde numaralanmış cümlelerden hangisi anlam akışını bozmuştur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

ÖRNEK

(I) "Düşünceler ve yenilikler sanatla yayılır." diyen Atatürk güzel sanatları, milletimizin tanınmasının ve çağdaş milletler arasında hak ettiği yeri alabilmesinin bir aracı olarak görüyordu. (II) Çünkü o, Batı medeniyetini ortaya çıkaran sürecin sanat alanındaki gelişmelerle başladığını biliyordu. (III) Fırsat buldukça sanatçılarla bir araya geliyor, onların sorunlarıyla yakından ilgileniyordu. (IV) Bu nedenlerle Batı'nın bilim ve teknolojiadaki faaliyetleri kadar sanatta yaptıklarının da iyi anlaşılması gerektiğini düşünüyordu.

Bu metinde numaralanmış cümlelerden hangisi anlatımın akışını bozmuştur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

METNİ İKİYE BÖLME

Metni ikiye bölme soruları da metnin anlam ve düşünce akışıyla ilgilidir. Verilen metinde iki ayrı düşüncenin işlendiği, konunun iki ayrı yönünün dile getirildiği cümlelere yer verilir. Farklı düşüncenin ya da konunun hangi cümleden itibaren başladığının belirlenmesi beklenir.

! DİKKAT

İkinci paragrafın ilk cümlesi, ilk paragrafta olduğu gibi giriş cümlesi özelliği taşımaktadır.

ÖRNEK

(I) Roman, düzyazı biçiminde yazılan ve öyküye göre uzun olan bir edebiyat türüdür. (II) Bu tür, kişi ve olaylar aracılığıyla geçmişin ve bugünün gerçek yaşamını az ya da çok karmaşık bir örgü içinde anlatan yazı olarak da tanımlanır. (III) Ancak bazı tanımlara göre roman, düş ürünüdür; gerçek yaşama uygun olabileceği gibi yazar, kafasında kurduğu bir dünyayı da yansıtabilir. (IV) Bütün bu tanımlar, daha çok, 19. yüzyıl romanının özelliklerine dayanır. (V) Roman sürekli değişen bir edebiyat türü olarak 20. yüzyılın ilk yarısında yeni bir nitelik kazandı. (VI) Özellikle 1950'lerden sonra köklü değişimler geçirdi, "yeni roman" anlayışı olarak adlandırılan bir roman anlayışı ortaya çıktı. (VII) Başta sinemadakiler olmak üzere, bu yüzyıldaki yenilikler romanı da etkiledi; anlatım ve kurguda yeni yollar denendi.

Bu metin iki paragrafa bölünmek istenirse ikinci paragraf hangi cümleyle başlar?

- A) III. B) IV. C) V. D) VI.

ÖRNEK

(I) Parmak uçlarını örten derinin üzerinde değişik desenler oluşturan ince çizgiler ve kıvrımlar bulunur. (II) Parmak uçlarındaki bu çizgiler her insanda hatta tek yumurta ikizlerinde bile farklıdır. (III) 19. yüzyılın önemli bilim insanlarından Sir Francis Galton, yaşlılık nedeniyle deri ne kadar kırışmış olursa olsun bu çizgilerin yaşam boyunca hiç değişmediğini saptamıştır. (IV) Parmak ucu her insanda farklı ve değişmezdir. (V) Bu yüzden parmak izi, kimlik saptamada kesin bir yöntemdir. (VI) Parmak uçlarının pürüzsüz yüzeyler üzerinde bıraktığı izlere parmak izi adı verilir. (VII) Bir suçu araştıranlar parmak izi ararlar. (VIII) Eğer bulabilirlerse suçlunun kimliğine ilişkin en önemli ipucuna ulaşmış sayılırlar.

Bu metin iki paragrafa bölünmek istenirse ikinci paragraf hangi cümleyle başlar?

- A) III. B) IV. C) V. D) VI.

METİNDEKİ GEÇİŞ VE BAĞLANTI İFADELERİ

Bir metni oluşturan cümlelerin anlamca kaynaşmasını sağlamak için kullanılan sözcüklere geçiş ve bağlantı ifadeleri denir.

Bu ifadeler, aşağıda açıklanan ve örneklendirilen birtakım görevler üstlenir. “Ama, fakat, ancak, lakin, oysaki, buna karşın, buna rağmen, gelgelelim, ne var ki...” gibi ifadeler düşüncenin yönünü değiştirir.

► Pek çok gıda sağlık açısından yararlıdır. Ancak bu gıdaların aşırı miktarda tüketimi zararlı olabilmektedir.

► Oktay Rifat, Bedri Rahmi gibi şairler halk terimlerine yöneldiler. Köşelere takılıp kaldılar. Oktay Rifat “sanat endüstrisi” pazarına bol sayıda çürük mal sürmek zorunda kaldı. Bedri Rahmi’ye gelince, o onu da yapamadı. Oysaki bu şairler başka alanlara yönelmeyi bilse, leri di şiire daha faydalı, daha verimli olacak kişilerdi.

Anlatılmak istenen bir duygunun veya düşüncenin okuyucu ya da dinleyici tarafından daha iyi anlaşılması için kullanılan “açıkçası, mesela, örneğin, söz gelimi, söz gelişi, yani, başka bir deyişle” gibi sözler destekleyici ve açıklayıcı ifadelerdir.

► Kitaplar, insanlara gerekli olan bilgileri verir. Okullarda öğretilen konuların tamamı, kitaplarda yer alır. Doktor ya da hukukçu olmak, belirli bir alanda uzmanlaşmak bu konulara ilişkin kitapları okumaktan geçer. Başka bir deyişle kitap okumayanların bir alanda birikim kazanması, uzmanlaşması olanaksızdır.

Bir metinde anlatılanları özetleyen, başka bir deyişle toparlayan “kısacası, özet olarak, özetle, özetlemek gerekirse, sözün kısası, sonuç olarak” gibi sözler, özetleyen ve sonuç bildiren ifadelerdir. Bu ifadeler, sonuç bildiren yargıya geçişi sağlar.

ÖRNEK

(I) Yabancı sözcükler, alındığı dilde birtakım kıpırtılar oluşturur. (II) Bir dilin söz varlığına yabancı sözcükler belirli bir renk ve canlılık hatta zenginlik katar. (III) Aynı zamanda yabancı sözcüğün içerdiği kavramın o dilde karşılığının bulunması yolunda bir hareket başlatır. (IV) Ancak bir dil, yabancı sözcüklerin etkisine aşırı ölçüde açık kalıyorsa tehlike çanları çalıyor demektir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinden başlayarak düşüncenin yönü değişmiştir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.